

Fabényi Júlia

Vasarely-ről, lendvai kiállítása alkalmából

Az I. világháborút követő békeromok díszletei között és a 20. század stílusok kavalkádjának idején útra kelt fiatalember, Vásárhelyi Győző maga sem gondolta talán komolyan, hogy meghatározó egyénisége lesz a századnak, és képzőművészeti kísérletei messze túlmutatnak majd azon a ponton, amit ő munkásságával itthoni elképzelése szerint megcélozhatott. A NAGY FESTŐ imázs, kultikus jelentőségét saját ambícióival szárnyalta túl. Személyiségében és munkásságában a korszellem ösztönzési kutatásai váltak izgalmassá és eredményessé. Igen hamar felismerte, hogy a képzőművészeti stílusok, gondolatok átvihetők más művészeti területekre, mint a tipográfia, alkalmazott grafika, sőt az építészetben is teret nyerhetnek, mert a színes felület képzése minden szempontból megoldható.

Vasarely neve tehát elsődlegesen a kísérletező op-artban manifesztálódott, de ugyanolyan sikeres volt a színes város elméleti és gyakorlati kidolgozásában. Nem az anyagok érdekelték és nem is plasztikus formák, hanem az optikai csalás, amit a geometriai törvények szerint változtathat. Mindez a felismerése már az 50-es években vizuálisan is megjelent. Olyan konstrukciókat – síkidomok geometriai szerkesztésével, akár a plasztikus effektus elérésével – dolgozott ki, amelyek a tükröződő kaleidoszkóp elve alapján működtek, tehát leginkább szimmetrikus, vagy tengelyén elforgatott elemek, optikai csalás hatásával alakult ki a végeredmény. Játékosnak is nevezhetjük eljárását, nem térünk el egyik szándékától sem. De ahogy a játék is komoly, úgy a szándéka is több volt. Egyrészt pozícióváltás a konstruktivizmus és a festészeti minimalizmus doktrínájával szemben, másrészt ténylegesen benne munkálkodott a tudományos kísérletezés szenvedélye. Mert az optikai vizsgálat is tudományosság, azt kutatja, mit képesek a szem és annak idegpályái kombinálni, hogyan építkezik, reagál, például két látható elemből a szem hogyan épít egy harmadikat, csupán az idegpályára vetítés útján.

Vasarely Színes város koncepciója szintén egyedi volt. A háború utáni funkcionalizmus tiszta, racionálisan szerkesztett épületeit elvarázsolta a színekkel. Szinte egy

új dimenziót adott nekik, a színes kiemelésekkel, átértékelt kontúrokkal a nagy fehér kubuson belül. Ezek csak részben épületdíszek, mert rátétek a felületre, az épülettestre. Valójában átrajzolja az épület tömegét. És külalakjával új testet teremt.

Érdekes Vasarely munkásságának a pályáivé is, tehát ahogy értékelték művészetét, ahogy hullámozott a szenvedélyes elfogadása vagy elutasítása. Szinte idolként tekintettek rá, majd hagyták kicsúszni, ejtették a közszeretettől. Az OP-Art divat mindent áthatott, a 60-as évek ösztönzési boom-ja lett. Ruha, dizájn, képzőművészet egyaránt alkalmazott és mindent átható stílusává vált. Majd hosszú szünet következett, nem kellett a fekete-fehér, torzított zebra és geometrikus motívumok. Úgy tűnt, történelmi ideje lejárt, holt, múzeumi jelenséggé klassziczálódott, mint kedves mellékútvonal a művészetben.

Nagy változás akkor következett be, amikor a művészetbe bevonult a digitalizálás eszköze. Erről mihamar kiderült, hogy előfutára is volt, a manuális, kisserkesztett geometrikus absztrakció a digitális képszerkesztés elvén működik, vagy fordítva. Tehát visszatalált a kortárs művészet, a kortárs képi felépítés egy már történelminek számító jelenséghez, az op arthoz. Amit Vasarely megszerkesztett, az a digitális fraktálok elvén alapult.

Amit alkotott, nem múlt el nyomtalanul. Hatása ma is jelen van az építészetben, a tömegkultúrában, a reklámban, dizájnerek nemzedéke merített és merít ebből a gazdag, inspiráló forrásból...

Intézményünk, a Pécsi Múzeumok Igazgatósága nagy örömmel él a meghívások lehetőségével, mert úgy érezzük, hogy Vasarely személyében több mint egy, a modern művészet stílusirányzatának képviselőjéről van szó, ő maga a stílus, és épp úgy tetten érhető a hétköznapi vizuális kultúrájában, mint a grand art-ban, az elvont képzőművészetben. Köszönjük a meghívást, nagy örömmel hoztuk el a magyar képzőművészet párizsi mesterének remek műveit a lendvai Vár Galériába. Annál is inkább, mert ez az első szlovéniai kiállítása Vasarelynek.

(A május 7-én elhangzott megnyitó írásos változata.)

